

พลวัตของการขับเคลื่อนเพื่อขยายเขตห้ามทำประมง อวนลาก และอวนรุนเป็น 3 ไมล์ทะเลโดยเครือข่ายชุมชน ประมงพื้นบ้าน จังหวัดกระบี่

The Dynamic of Mobilization for Extension toban Trawling and Push Net Fishery to Three Nautical Miles by Krabi Small Scale Communities Networks

จตุรงค์ คงแก้ว^{1*} เยาวนิจ กิตติธรรกุล² และ ก้องเกียรติ ติกิตติวัฒน์วงศ์³

Chaturong Kongkeaw^{1*}, Jawanit Kittitornkool² and Kongkiat Kittiwatanawong³

บทคัดย่อ

งานวิจัยเชิงคุณภาพนี้ เป็นการศึกษากระบวนการขยายเขตห้ามทำประมงด้วยอวนลากและอวนรุนจากเขต 3,000 เมตร เป็น 5,400 เมตร (3 ไมล์ทะเล) ของเครือข่ายชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดกระบี่ โดยรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์ ผู้เกี่ยวข้องจำนวน 48 คน ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ทำให้เครือข่ายชุมชนพยายามขยายเขตห้ามทำประมงเนื่องมาจากผลกระทบจากการทำลายเครื่องมือประมงจากการทำประมงอวนลาก และสถานการณ์การลดลงของทรัพยากรประมง ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการทำงาน ได้แก่ 1) การสนับสนุนจากองค์กรพี่เลี้ยงในฐานะองค์กรสะพานเชื่อม 2) ประสบการณ์ในการทำงานของแกนนำ 3) สมาคมชาวประมงจังหวัดกระบี่ ไม่มีสมาชิกที่ทำประมงอวนลาก 4) การสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายการทำงาน 5) การสนับสนุนด้านวิชาการจากกรมประมง 6) การอดทนรอคอย การไม่ยอมแพ้ และการต่อสู้ที่ค่อยๆเอาชนะทีละประเด็น และ 7) การปรับตัวของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง มาเป็นพันธมิตรในการทำงานร่วมกับชุมชน

¹ สาขาการจัดการทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง สถาบันทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ถนนกาญจนวนิชย์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 90112

¹ Marine and Coastal resources Management, Marine and Coastal Resources Institute, Prince of Songkla University, Karnjanavanit Rd, HatYai, Songkhla 90112, Thailand.

² สถาบันทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ถนนกาญจนวนิชย์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 90112

² Marine and Coastal Resources Institute, Prince of Songkla University, Karnjanavanit Rd, Hat Yai, Songkhla 90112, Thailand.

² สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเล ชายฝั่งทะเล และป่าชายเลน ถนนศักดิ์เดช ตำบลวิชิต อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต 83000

³ Marine and Coastal Resources Research and Development Institute, Sakdidet Rd, Wichit, Mueang, Phuket 83000, Thailand.

* ผู้นิพนธ์ประสานงาน ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (Corresponding author, e-mail): chaturong.kk@gmail.com Tel: 09 4596 5946

คำสำคัญ: เขตห้ามทำประมงอวนลาก, การขยายเขตห้ามทำประมง 3 ไมล์ทะเล, เครือข่ายประมงพื้นบ้าน
จังหวัดกระบี่

ABSTRACT

This qualitative research aim to studying of Krabi small scale communities about requested progress in expanding the prohibited area of trawling and push net fishery from 3,000 metres to 5,400 metres (3 nautical miles). Collected data by documents research and interviews 48 stake holder. The research revealed that impact of trawl fishery and decreasing situation of fishery resources are causing to an effort of requiring to expand the prohibited area of trawl and push net fishery. The factors giving successful are 1) the supporting of NGOs 2) the leader's experiences in working 3) None of Krabi fishery community do the trawl fishery 4) Cooperation making with all community 5) An academic supporting from department of fisheries 6) Waiting patiently, Never give up and to overcome by point to point and 7) An adaptation of the officials to be a coalition working with the local communities.

Key words: the prohibited area of trawl fishing, an expanding in the prohibited area of fishery to 3 nautical miles, Krabi small scale fishery networks

บทนำ

หลังการส่งเสริมการทำประมงทางทะเล ในช่วง พ.ศ. 2503 ซึ่งมีการนำเครื่องมืออวนลาก แผ่นตะเฒ่าจากประเทศสหพันธรัฐเยอรมนีมาใช้ ทำให้ผลผลิตด้านการประมงของไทยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จนเรียกได้ว่าช่วงนี้เป็นยุคทองของการทำประมงทางทะเลของไทย (ขจรศักดิ์, 2524) แต่อย่างไรก็ตามในช่วงนั้นชุมชนประมงพื้นบ้านส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับผลกระทบเนื่องจากยังสามารถใช้ประโยชน์จากความอุดมสมบูรณ์ของท้องทะเลได้ดี และการประมงของชุมชนประมงพื้นบ้านในขณะนั้นยังเป็นเพียงประมงเพื่อการยังชีพ (วัฒนา, 2543) แต่หลังการประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะ ใน พ.ศ. 2520 ของประเทศเพื่อนบ้าน มีผลทำให้เรือประมงพาณิชย์ที่เคยทำประมงไกลฝั่งมากกว่า 200 ไมล์ทะเล ต้องกลับเข้ามาทำประมงในเขต

น่านน้ำของไทยทำให้เรือประมงเพิ่มจำนวนขึ้นมาก ในระยะเวลาอันรวดเร็ว ส่งผลให้การทำประมงของไทยเกินศักยภาพการผลิต และทรัพยากรประมงเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว (ชลิตา และคณะ, 2543)

จากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการเข้าถึงของระบบตลาด ระบบแปปลา รวมทั้งนโยบายด้านการประมงของรัฐที่มุ่งส่งเสริมการประมงทะเลเพื่อตอบสนองตลาดสินค้าสัตว์น้ำและธุรกิจการประมงข้างคั่น ส่งผลให้มีเรือประมงเพิ่มจำนวนมากขึ้นอย่างรวดเร็ว และการเข้ามาของเครื่องมือประมงอวนลากหน้าดินทำให้สามารถจับสัตว์น้ำได้มากขึ้น จนนำไปสู่การขยายตัวและการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมประมงและอุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่นๆ ส่งผลให้ชุมชนประมงพื้นบ้านซึ่งเดิมเป็นเพียงชาวประมง

พื้นที่ที่ทำประมงเพื่อการเลี้ยงชีพเปลี่ยนวิถีชีวิตมาทำประมงเป็นอาชีพหลักเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นด้วย แต่การเปลี่ยนวิถีชีวิตดังกล่าวในขณะที่ทรัพยากรประมงกำลังเสื่อมโทรมนั้น ส่งผลให้ชุมชนประมงพื้นบ้านเกิดความขัดแย้งกับเรือประมงพาณิชย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีของเรืออวนลากและอวนรุน (ชลิตาและคณะ, 2543)

จากความขัดแย้งข้างต้นดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งความขัดแย้งระหว่างชุมชนประมงพื้นบ้านในอ่าวพังงา ซึ่งประกอบด้วยชาวประมงพื้นบ้านจาก 3 จังหวัด คือ จังหวัดภูเก็ต พังงาและกระบี่ กับเรือประมงพาณิชย์ทำให้ชุมชนประมงพื้นบ้านในอ่าวพังงามีการปรับตัวในรูปแบบต่างๆ เหมือนกับชาวประมงพื้นบ้านในพื้นที่อื่นๆ ในประเทศไทย เช่น การรวมตัวกันออกไปต่อสู้ จับกุมเรือประมงอวนลาก และอวนรุน ที่ลักลอบเข้ามาทำประมงใกล้ฝั่งหรือในเขตห้ามทำประมง 3 กิโลเมตร (ชลิตาและคณะ, 2543) การรณรงค์ให้หยุดการทำประมงแบบทำลายล้าง (Masae *et al.*, 1999) การรวมตัวเป็นเครือข่ายของตนเอง เช่น ชมรมชาวประมงพื้นบ้านอันดามัน/ภาคใต้ เพื่อผลักดันให้มีการจับกุมเรือประมงผิดกฎหมาย การเดินขบวนเรียกร้องความเป็นธรรมการสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน (โครงการจัดการทรัพยากรชายฝั่งภาคใต้, 2549) ตลอดจนความพยายามในการผลักดันให้ขยายเขตห้ามทำประมงอวนลากและอวนรุนในอ่าวพังงา และการพยายามขอขยายเขตห้ามทำประมงอวนลากและอวนรุนจากเขต 3,000 เมตร เป็น 5,400 เมตร (3 ไมล์ทะเล) ของชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดกระบี่ (ชลิตาและคณะ, 2543)

จากปรากฏการณ์การขอขยายเขตห้ามทำประมงอวนลากและอวนรุน ของจังหวัดกระบี่นั้นกว่าที่จะประสบความสำเร็จได้ล้วนต้องผ่านพัฒนาการและการต่อสู้มายาวนาน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากระบวนการขอขยายเขตห้ามทำประมงด้วยเรืออวนลากและอวนรุนจากเขต 3,000 เมตร เป็น 5,400 เมตร ของเครือข่ายชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดกระบี่ ว่ามีความเป็นมาอย่างไร มีพัฒนาการของรูปแบบการต่อสู้ การจัดการความขัดแย้งและกระบวนการจัดการอย่างไร

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาพลวัตของการขอขยายเขตห้ามทำประมงด้วยอวนลากและอวนรุนจากเขต 3,000 เมตร เป็น 5,400 เมตร ของเครือข่ายชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดกระบี่

วิธีดำเนินการวิจัย

1. วิธีการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย

1) การวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้องเช่น รายงานการประชุม รายงานโครงการ และรายงานวิจัยขององค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) และกลุ่มองค์กรชุมชนประมงพื้นบ้าน และคำพิพากษาของศาลเป็นต้น

2) การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) กับผู้เกี่ยวข้องในการขอขยายเขตห้ามทำประมงอวนลากและอวนรุนของเครือข่ายชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดกระบี่ จำนวนทั้งสิ้น 48 คน แยกเป็นแกนนำเครือข่ายและสมาชิกเครือข่ายจำนวน 40 คน เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน (Non-Government Organization: NGOs) จำนวน 5 คนและเจ้าหน้าที่รัฐจำนวน 3 คน

2. ระยะเวลาในการวิจัย ระหว่างเดือน
เมษายน 2558– มีนาคม 2559

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิเคราะห์ข้อมูลเชิง
คุณภาพประกอบด้วย การวิเคราะห์แบบอุปนัย
(Analytic Induction) การวิเคราะห์โดยการจำแนก
ข้อมูล (Typological Analysis) และการวิเคราะห์
โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Content Comparison)

ผลการวิจัย

1. พัฒนาการการขยายเขตห้ามทำประมง อวนลากและอวนรุน

เนื่องจากจังหวัดกระบี่เป็นส่วนหนึ่งของ
อ่าวพังงา ดังนั้นการต่อสู้เรียกร้องต่างๆ ของ
ชาวประมงพื้นบ้านในจังหวัดกระบี่จึงเป็นการผึก
กำลังแนบแน่นอย่างแยกไม่ออกจากการต่อสู้
ขับเคลื่อนของเครือข่ายชาวประมงพื้นบ้านใน
อ่าวพังงา ทั้งนี้พัฒนาการการขับเคลื่อนประเด็น
การขยายเขตห้ามทำประมงอวนลาก และอวนรุน
ของเครือข่ายชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดกระบี่
เริ่มต้นขึ้นในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2528-2535
เมื่อแต่ละชุมชนในจังหวัดกระบี่ ประสบปัญหา
ผลกระทบจากเรืออวนลาก และอวนรุนที่ทำลาย
เครื่องมือประมงและทำลายทรัพยากรสัตว์น้ำ
จนทำให้ทรัพยากรประมงมีความสมบูรณ์ลดลง
ในช่วงแรกๆ มีเพียงการพูดคุยกันในกลุ่มชาวประมง
พื้นบ้านในแต่ละพื้นที่ เช่น เขาคราม คลองประสงค์
แหลมสัก และเกาะปู เป็นต้น หนึ่งในช่วงเวลา
ก่อนหน้านี้นี้แม้ความสมบูรณ์ของทรัพยากรประมง
ลดลง แต่ก็ยังมีผลกระทบกับชาวประมงพื้นบ้าน
ไม่มากนัก เช่นกรณีของชาวประมงพื้นบ้านจาก
เกาะปูที่ก่อนปี พ.ศ. 2530 ยังไม่มีผลกระทบของ

การทำประมงจากเรืออวนลากเพราะชาวบ้าน
ยังไม่ออกไปทำประมงไกลฝั่งมากนักแต่ตั้งแต่
พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา เมื่อความสมบูรณ์ของ
ท้องทะเลหน้าบ้านลดลงชาวประมงพื้นบ้าน
จึงมีการปรับเปลี่ยนขนาดของเรือและเครื่องยนต์
ให้ใหญ่ขึ้นเพื่อให้สามารถไปทำประมงในเขต
ทะเลนอกได้จึงเริ่มได้รับผลกระทบจากเรืออวนลาก
ที่ทำลายเครื่องมือประมงมากขึ้น เคยมีการประเมิน
ว่าชาวประมงพื้นบ้านจาก 3 หมู่บ้านในเกาะปู
(บ้านเกาะปู บ้านเกาะจำและบ้านดิงไทร) สูญเสีย
ลอบหมึกรวมกันคิดเป็นเงินประมาณ 300,000 บาท
บางคนสูญเสียลอบหมึกกว่า 200 ลูกโดยที่
เรืออวนลากดังกล่าวมาจากจังหวัดพังงา กระบี่
ภูเก็ต สตูล ระนองและจากอ่าวไทย (ชลิตา และ
คณะ, 2543) การแก้ไขปัญหาของชาวประมงพื้นบ้าน
ในขณะนั้น คือ รวมตัวกันไปศาลากลางเพื่อ
เรียกร้องให้หน่วยงานราชการเข้ามาแก้ไขปัญหา
โดยในปี พ.ศ. 2534 ชาวประมงจากบ้านเกาะปู
ได้ร่วมกับชาวประมงจากตำบลคลองประสงค์
ได้ไปรวมตัวเพื่อเรียกร้องการแก้ไขปัญหาดังกล่าว
ที่ศาลากลางจังหวัด

การแก้ไขปัญหาของชุมชนประมงพื้นบ้าน
เริ่มเป็นระบบ ยกระดับความร่วมมือและขยายเป็น
เครือข่ายเมื่อมีองค์กรพัฒนาเอกชนเข้าไปทำงาน
ในแต่ละพื้นที่เริ่มตั้งแต่มีการรวมกลุ่มเพื่อก่อตั้ง
องค์กรชุมชนของแต่ละพื้นที่ มีการจัดกิจกรรม
สร้างจิตสำนึกและสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติรวมทั้งเชื่อม โยงประสานให้
หน่วยงานราชการมาเป็นพันธมิตรทั้งนี้การดำเนินการ
เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากเรืออวนลาก
และอวนรุน ของเครือข่ายชาวประมงพื้นบ้าน
จังหวัดกระบี่เริ่มต้นจากกิจกรรมที่มีผลกระทบน้อย
ไปจนถึงความพยายามแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้าง

ของกฎหมาย กิจกรรมเหล่านั้นประกอบด้วย (ชลิตา และคณะ, 2543)

1. กิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การสำรวจแนวเขตหญ้าทะเลการปลูกป่าชายเลน การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ การทำบ้านปลา เป็นต้นตลอดจนรณรงค์ให้ชาวประมงพื้นบ้านด้วยกันเองเลิกทำประมงอวนรุน

2. การผลักดันให้เกิดการจับกุม เรือประมงที่ทำผิดกฎหมาย

3. การติดตามการดำเนินคดีกรณีที่มีการจับกุมผู้กระทำความผิดในแต่ละพื้นที่

4. การแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เช่น การรวมกลุ่มไปจับกุม จับไล่เรืออวนลาก และอวนรุน

5. การผลักดันมาตรการการป้องกันและเฝ้าระวังทรัพยากรและชายฝั่ง ได้แก่การรวมกลุ่มกันออกลาดตระเวน ตรวจตราการทำผิดกฎหมาย รวมไปถึงกดดันและสร้างการมีส่วนร่วมให้หน่วยงานราชการออกตรวจตราร่วมกับชุมชน

6. การเคลื่อนไหวผลักดันนโยบายและ/หรือกฎหมาย กรณีนี้เป็นความพยายามในการผลักดันให้หน่วยงานราชการแก้ไขกฎหมายหรือปรับปรุงมาตรการเกี่ยวกับการจัดการประมงในประเด็นนี้ มีการเริ่มต้นอย่างจริงจังเมื่อมีการจัดตั้งสมัชชาชาวประมงพื้นบ้านอันดามัน ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของตัวแทนชาวประมงพื้นบ้าน 4 จังหวัด คือ ระนอง ภูเก็ต พังงา และกระบี่ขึ้น ในปี พ.ศ. 2538 โดยมีข้อเสนอสำคัญด้านนโยบายต่อหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสภาความมั่นคงแห่งชาติ เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2540 ซึ่งได้ข้อสรุปเป็นมาตรการ 7 ข้อแต่มีข้อเสนอในทางนโยบายเกี่ยวกับการแก้ไขกฎหมายการจัดการประมง อยู่ 2 ข้อ คือ 1) ให้ขยายเขตห้ามทำประมง

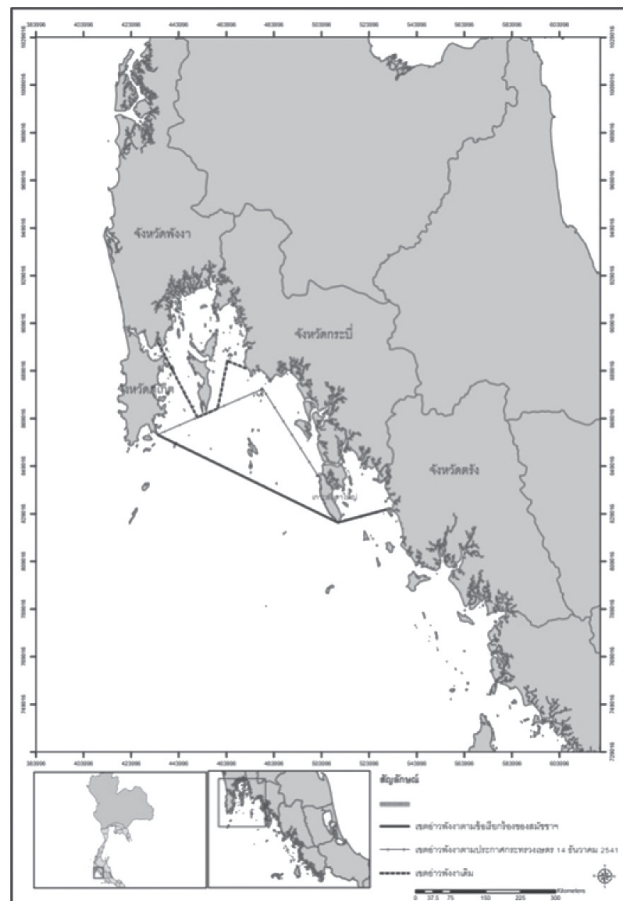
ด้วยอวนลากและอวนรุนทำการประมงในบริเวณอ่าวพังงา ตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ฉบับลงวันที่ 1 สิงหาคม 2522 ออกไปอีก โดยให้ลากเส้นตรงในแผนที่จากปลายแหลมพันวา จังหวัดภูเก็ต ไปยังปลายแหลมตอนใต้สุดของเกาะลันตา จังหวัดกระบี่และ 2) ให้ขยายเขตห้ามทำการประมงอวนลาก อวนรุน ทั่วประเทศจากระยะห่างฝั่ง 3,000 เมตร เป็น 5,400 เมตร

กรณีของการขยายเขตห้ามใช้อวนลากและอวนรุนทำการประมงในบริเวณอ่าวพังงานั้น สมัชชาชาวประมงพื้นบ้านอันดามันเห็นร่วมกันว่าขอบเขตตามประกาศเดิมมีพื้นที่น้อยและเรือประมงอวนลากและอวนรุนมักลักลอบเข้ามาทำประมงถึงใกล้ชายฝั่ง จึงเสนอให้ประกาศเขตหวงห้ามตั้งแต่ปลายแหลมพันวา จังหวัดภูเก็ตลากเส้นตรงไปยังปลายแหลมด้านทิศใต้ของเกาะลันตาใหญ่ แล้วลากตรงไปยังชายฝั่งอำเภอสิเกาจังหวัดตรัง เพื่อให้สามารถใช้หลักทางภูมิศาสตร์ เช่น การใช้แนวเกาะเป็นจุดอ้างอิงในการสังเกตการณ์การลักลอบทำประมงได้ง่ายขึ้น ดังภาพที่ 1

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายได้ว่าเส้นประ (ใหญ่) คือเขตอ่าวพังงาเดิมตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2522 ส่วนเส้นประ (เล็ก) ซึ่งลากตรงมาจากแหลมพันวาไปยังปลายแหลมด้านทิศใต้ของเกาะลันตาใหญ่แล้วต่อด้วยเส้นทึบลากตรงไปยังชายฝั่งอำเภอสิเกาจังหวัดตรังคือเส้นที่สมัชชาชาวประมงพื้นบ้านอันดามันเสนอและมีการยอมรับเป็นข้อตกลงในการประชุมกับสภาความมั่นคงแห่งชาติ ส่วนเส้นทึบคือ เส้นที่กรมประมงโดยการประกาศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ขยายเขตห้ามทำประมงอวนลากและอวนรุนในอ่าวพังงา ฉบับใหม่ ลงวันที่ 14

ธันวาคม 2541 จากภาพพบว่าพื้นที่ตามข้อเสนอของ สมัชชาชาวประมงพื้นบ้านอันดามันกับพื้นที่ตาม ประกาศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์นั้นมีความแตกต่างกันมาก แต่สมัชชาชาวประมงพื้นบ้านอันดามันถือว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มชาวประมงพื้นบ้านที่มาจากพื้นที่อ่าวพังงาตอนใน ซึ่งมีความพึงพอใจ

กับการขยายเขตประมงดังกล่าวแล้ว ส่วนกลุ่มชาวประมงพื้นบ้านที่มาจากจังหวัดกระบี่โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากเกาะปูลูนั้นยังไม่พอใจกับการขยายเขตห้ามทำประมงอวนลากและอวนรุนในอ่าวพังงาครั้งนี้ เพราะที่ตั้งของเกาะปูลูอยู่ใกล้แนวเขตด้านนอกมาก เรือประมงอวนลากยังสามารถลักลอบเข้าทำประมงใกล้พื้นที่ของตนเองได้ง่ายอยู่

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงเขตหวงห้ามการทำประมงด้วยเรืออวนลาก อวนรุนในอ่าวพังงาฉบับลงวันที่ 14 ธันวาคม 2541

โดยสรุป จากข้อเสนอให้แก้ไขมาตรการจัดการเกี่ยวกับเรือประมงอวนลาก และอวนรุน ในหลายประเด็น ตลอดจนข้อเสนอให้แก้ไขระเบียบ และข้อกฎหมายเกี่ยวกับการประกาศเขตหวงห้าม ทำการประมงอวนลาก และอวนรุน ใน 2 ประเด็น ดังที่กล่าวแล้วนั้น ในส่วนของข้อเสนอที่ 1 คือการให้ ขยายเขตห้ามทำประมงด้วยอวนลาก และอวนรุน ทำการประมงในอ่าวพังงานั้น ได้รับการตอบสนอง และแก้ไขปัญหาแล้ว แม้จะไม่เป็นไปตามขนาด พื้นที่ที่สมัชชาชาวประมงพื้นบ้านอันดามัน เรียกร้อง ก็ตาม แต่ในส่วนของข้อเสนอที่ 2 คือ การขอให้ ขยายเขตห้ามทำการประมงด้วยอวนลาก อวนรุน ทั่วประเทศจากระยะห่างฝั่ง 3,000 เมตร เป็น 5,400 เมตร หรือ 3 ไมล์ทะเลนั้นกลับไม่ได้รับความสนใจหรือตอบรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้ เครือข่ายชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดกระบี่ เห็นว่า ข้อเสนอของตนเองยังไม่ได้รับการตอบสนอง และเพื่อให้ยุทธศาสตร์การทำงานของตนเอง ประสบความสำเร็จในการป้องกันผลกระทบจากการทำประมงอวนลาก จึงเห็นควรนำข้อเสนอดังกล่าว มาขับเคลื่อนต่อ

หลังจากได้ข้อสรุปว่าจำเป็นต้องผลักดัน การขอขยายเขตห้ามทำประมงอวนลาก อวนรุน เป็น 3 ไมล์ทะเลต่อไป การขับเคลื่อนประเด็น ดังกล่าวจึงเริ่มต้นขึ้นอีกครั้ง โดยร่วมมือกับสมาคม ประมงจังหวัดกระบี่นำข้อเสนอนี้เข้าที่ประชุม ของคณะกรรมการพหุภาคีจังหวัดกระบี่ ในวันที่ 11 มิถุนายน 2546 ที่ประชุมเห็นด้วยที่จะให้ ขยายเขตดังกล่าว และได้นำไปผลักดันต่อการ ประชุมคณะกรรมการร่วมภาครัฐกับเอกชน 3 จังหวัด ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการ ร่วมภาครัฐและเอกชนกลุ่มจังหวัดอันดามัน ของ

จังหวัดกระบี่พังงา กระบี่ และภูเก็ต ในวันที่ 12 มิถุนายน 2546 ที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้ ขยายเขต จากนั้นเครือข่ายชุมชนประมงพื้นบ้าน จังหวัดกระบี่จึงเข้าร่วมกับสมาพันธ์ชาวประมง พื้นบ้านภาคใต้ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของชาว ประมงพื้นบ้าน 13 จังหวัดภาคใต้ เพื่อนำเสนอ ประเด็นของตนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อน กิจกรรมร่วมกับสมาชิกคนจนที่กรุงเทพฯซึ่งกำลัง ชุมนุมประท้วงให้รัฐบาลแก้ปัญหาน้ำประเด็น เรื่องเขื่อน ปัญหาที่ทำกิน ปัญหาเกษตรกรรม ทางเลือกและปัญหาประมงพื้นบ้าน โดยได้ส่ง ตัวแทนไปเสนอข้อเรียกร้องต่อนายกรัฐมนตรี ในวันที่ 23 เมษายน 2550 นายกรัฐมนตรีได้รับ ข้อเสนอต่างๆของสมาชิกคนจนรวมถึงข้อเสนอของ สมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้ไว้ แล้วส่งให้ หน่วยงานที่รับผิดชอบไปดำเนินการต่อ ในวันที่ 28 พฤษภาคม ปีเดียวกันกระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ ซึ่งรับข้อร้องเรียนมาจากนายรัฐมนตรี ได้นำข้อเสนอต่างๆ เข้าที่ประชุมร่วมระหว่าง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์กับตัวแทนสมาชิก คนจน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จัดส่ง รายละเอียดผลการประชุมให้แก่กรมประมงไป ดำเนินการเพื่อจัดทำรายละเอียดรายจังหวัดต่อไป ต่อมาในวันที่ 21 มิถุนายน 2550 ได้มีการประชุม คณะกรรมการบริหารจัดการประมงทะเล ครั้งที่ 1/2550 เพื่อพิจารณาการขยายพื้นที่มาตรการห้ามทำ การประมงอวนลาก และอวนรุน โดยที่ประชุมมีมติ เห็นชอบในหลักการที่จะขยายเขตการประมง แต่ขอ ให้มีการศึกษาผลดี ผลเสียที่จะเกิดขึ้น ทั้งทางด้าน ทรัพยากร เศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อม และ ให้อยู่ในการพิจารณาของคณะกรรมการในระดับ ท้องถิ่นเป็นสำคัญ

วันที่ 10 กันยายน 2550 มีการประชุม คณะกรรมการพิจารณาแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน ในการประกอบอาชีพประมงจังหวัดกระบี่ พิจารณา การแก้ไขปรับปรุงประกาศกระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ พ.ศ. 2515 เพื่อขยายเขตควบคุมการทำ ประมงอวนลากและอวนรุน จากระยะ 3,000 เมตร เป็น 5,400 เมตร และที่ประชุมมีมติให้เสนอขอ ขยายแนวเขตห้ามทำประมงอวนลากและอวนรุน

วันที่ 12 กันยายน 2550 คณะกรรมการ พิจารณามาตรการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ในการประชุมครั้งที่ 5/2550 มีมติเห็นชอบตาม ข้อเสนอของคณะกรรมการพหุภาคี จังหวัดกระบี่ และวันที่ 13 กันยายน 2550 ที่ประชุมคณะกรรมการ นโยบายบริหารจัดการประมงทะเล มีมติเห็นชอบ ให้ขยายเขตดังกล่าว และประกาศใช้เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2550 โดยมีจังหวัดที่ได้รับการอนุมัติ ให้ประกาศขยายเขตห้ามทำประมงอวนลากและ อวนรุน ในวันเดียวกันอีก 2 จังหวัด คือ จังหวัดตรัง และประจวบคีรีขันธ์ ก่อนที่จะมีการประกาศเพิ่มเติม ต่อมาอีก 3 จังหวัดคือระยองปัตตานีและนราธิวาส จังหวัดสุดท้ายที่ได้รับการประกาศขยายเขต คือ จังหวัดสตูล

อย่างไรก็ตาม แม้ได้ประกาศเขตห้ามทำ ประมงดังกล่าวไปแล้ว แต่ยังไม่มียกเลิกใช้ เพราะในปี พ.ศ. 2551 มีกลุ่มสมาชิกจากสมาคม ประมงจังหวัดภูเก็ตซึ่งเป็นผู้ประกอบการและลูกจ้าง เรือประมงอวนลากได้ยื่นฟ้องรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อขอให้เพิกถอน ประกาศและขอทุเลาการบังคับใช้ไว้ก่อนต่อศาล ปกครองจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีชาวประมง พื้นบ้านจากจังหวัดกระบี่ พร้อมด้วยสมาคมธุรกิจ ท่องเที่ยวจังหวัดกระบี่ และหอการค้าจังหวัดกระบี่

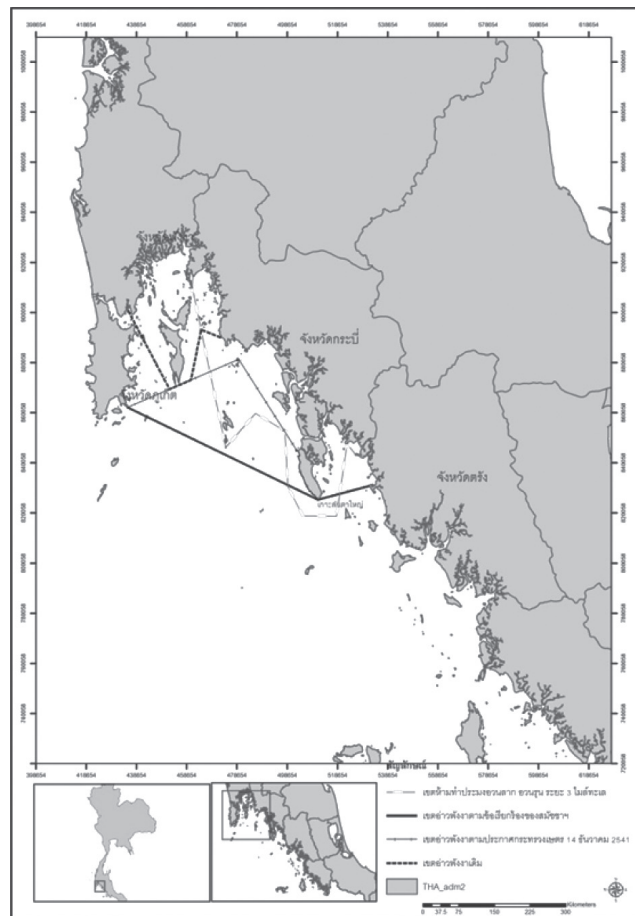
รวมเป็นผู้ร้องสอด จำนวน 601 คน ในที่สุดศาล ได้แถลงคดีไม่ให้มีการทุเลาการบังคับใช้และ ยกคำร้องของสมาชิกจากสมาคมประมงจังหวัด ภูเก็ต เมื่อ วันที่ 23 มีนาคม 2555 ทำให้ประกาศ ดังกล่าวมีผลบังคับใช้ตามเจตนารมณ์ในที่สุด ดังภาพที่ 2

จากภาพที่ 2 สามารถอธิบายได้ว่าเส้นประ (ใหญ่) คือ พื้นที่หวงห้ามการทำประมงอวนลากและ อวนรุน ในอ่าวพังงาเดิม (1 ต.ก. 2522) เส้นทึบ (ใหญ่) คือ แนวเส้นขอบเขตอ่าวพังงาตามข้อเรียกร้องของ สมัชชาประมงพื้นบ้านอันดามัน เส้นประ (เล็ก) คือ แนวเขตห้ามทำประมงอวนลาก อวนรุนในอ่าว พังงาใหม่ (14 ต.ก. 2541) และเส้นรูปท่อน คือ แนว เขตห้ามทำประมงอวนลาก อวนรุน ตามข้อเรียกร้อง และตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องกำหนดห้ามใช้เครื่องมืออวนลากและอวนรุน ที่ใช้ประกอบเรือยนต์ทำการประมงในที่จับสัตว์น้ำ บางแห่งของจังหวัดกระบี่ ฉบับลงวันที่ 9 ตุลาคม 2550

จากข้อมูลข้างต้น ถ้านับตั้งแต่ความพยายาม ในการขอขยายเขตห้ามทำประมงอวนลาก อวนรุน ของสมัชชาชาวประมงพื้นบ้านอันดามัน เมื่อคราว ประชุมร่วมกับสภาความมั่นคงแห่งชาติ เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2540 ก่อนจะได้รับขยายเขต หวงห้ามการทำประมงอวนลาก อวนรุน ในอ่าวพังงา เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2541 มาจนถึงการได้รับ การขยายเขตห้ามประมงอวนลาก อวนรุน จังหวัด กระบี่ ในวันที่ 9 ตุลาคม 2550 และสิ้นสุดคดี ในศาลปกครองในปี พ.ศ. 2555 นับว่าต้องใช้ เวลากว่า 15 ปีในการต่อสู้เรียกร้อง และเห็นได้ว่า ในช่วงแรกๆ การขับเคลื่อนประเด็นปัญหาของ เครือข่ายชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดกระบี่ ผนึก

แนบแน่นเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการต่อสู้ของกลุ่มชาวประมงพื้นบ้านในอ่าวพังงาแต่ต่อมาเมื่อปัญหาของพื้นที่อื่นๆ ลดลง ทำให้พลังในการร่วมกันต่อสู้ลดลงเครือข่ายชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดกระบี่จึงต้องต่อสู้ในการขอขยายเขตอ่าวด้วยตนเองแต่มีการพัฒนาการต่อสู้ในรูปแบบอื่นคือ ได้นำปัญหาของตัวเองไปผนวกรวมกับปัญหาของชาวประมง

พื้นบ้านภาคใต้และผนวกรวมกับสถานการณ์ระดับประเทศคือ เข้าร่วมกับสมัชชาคนจนในการผลักดันการแก้ไขปัญหาคนจนทั่วประเทศในขณะนั้นพัฒนาการเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการสร้างพื้นที่อำนาจในการจัดการประมงที่ต้องผ่านการต่อสู้เป็นเวลายาวนาน

ภาพที่ 2 แผนที่แสดงแนวเขตห้ามทำประมงอวนลาก อวนรุน ตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ลงวันที่ 9 ตุลาคม 2550 เรื่อง กำหนดห้ามใช้เครื่องมืออวนลากและอวนรุนที่ใช้ประกอบเรือยนต์ทำการประมงในที่จับสัตว์น้ำบางแห่ง (จังหวัดกระบี่)

ทั้งนี้ผลจากการขับเคลื่อนประเด็นดังกล่าว นับว่าเป็นประโยชน์ต่อชาวประมงพื้นบ้านทั่วประเทศ เนื่องจากในปัจจุบัน (2559) พระราชกำหนดการประมง (พรก.) พ.ศ. 2558 ซึ่งเป็นกฎหมายหลักเกี่ยวกับการจัดการประมงของประเทศไทยได้กำหนดขอบเขตห้ามทำประมงอวนลาก ใว์ที่ 5,400 เมตร เป็นหลัก และหากนับจากข้อเสนอให้ขยายเขตห้ามทำประมง อวนลากและอวนรุน ในระยะ 5,400 เมตรของสมัชชาชาวประมงพื้นบ้านอันดามัน เมื่อ พ.ศ. 2540 จนถึงช่วงเวลาที่ได้รับการยอมรับ ให้มีการขยายเขตในจังหวัดต้องใช้เวลากว่า 10 ปี และกว่าจะได้รับการยอมรับจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ขยายเขตประมงดังกล่าวทั่วประเทศ ต้องใช้เวลากว่า 18 ปี ดังนั้นจะเห็นว่าการเรียกร้องหรือขับเคลื่อนประเด็นปัญหาของเครือข่ายชุมชนประมงพื้นบ้านแต่ละประเด็นนั้น ต้องผ่านการต่อสู้ และผลักดันอย่างต่อเนื่องจึงจะประสบความสำเร็จ

2. บทบาทขององค์กรที่เป็นสะพานเชื่อม (Bridging Organizations) และเครือข่ายทางสังคม (Social Networks)

การขอขยายเขตห้ามทำประมงอวนลากและอวนรุนข้างต้น ไม่สามารถประสบความสำเร็จได้ด้วยการขับเคลื่อนของเครือข่ายชุมชนประมงพื้นบ้านเพียงลำพัง แต่เป็นผลมาจากการทำงานร่วมกันของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ในฐานะองค์กรพี่เลี้ยงหรือองค์กรที่เป็นสะพานเชื่อม โดยองค์กรสะพานเชื่อมมีบทบาทในการประสานความร่วมมือทั้งในระดับแนวนอนและแนวตั้ง เป็นผู้ไกล่เกลี่ย/คลี่คลายความขัดแย้ง เป็นตัวเร่ง (Catalyst) และผู้เอื้ออำนวย (Facilitator) ระหว่างหน่วยบริหาร (Governance) ที่แตกต่างกัน และระหว่างระบบความรู้ และทรัพยากรที่แตกต่างกัน

(Berkes, 2009) รวมทั้งทำหน้าที่ในการเชื่อมร้อยประเด็น ความรู้ ทุนและอื่นๆ ระหว่างชุมชนกับองค์กรภายนอก (Brown, 1998) ขณะที่บทบาทของเครือข่ายทางสังคม Juhola and Westerhoff (2011) ได้แบ่งบทบาทออกเป็น 3 ด้าน คือ การแลกเปลี่ยนความรู้และข้อมูล (Exchange of Knowledge and Information) การระดมทรัพยากร (Mobilisation of Resources) และการสร้างพันธะสัญญาการสร้าง ความไว้วางใจ และฉันทามติ (Commitment, Trust and Consensus) ทั้งนี้องค์กรที่เป็นสะพานเชื่อม และเครือข่ายทางสังคมของเครือข่ายชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดกระบี่มีดังนี้

2.1 องค์กรที่เป็นสะพานเชื่อม

การดำเนินงานของเครือข่ายชุมชนประมงพื้นบ้านมีองค์กรที่สนับสนุนที่ทำหน้าองค์กรที่เป็นสะพานเชื่อมสำคัญอยู่ 4 องค์กร ประกอบด้วย

1) องค์กรพัฒนาในระยะแรกขององค์กรพัฒนาเอกชนที่เข้าไปทำงานกับชาวประมงพื้นบ้านในพื้นที่จังหวัดกระบี่ คือ มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม (มอส.) โดยเข้าไปทำงานกับชุมชนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 ในพื้นที่เกาะปู เกาะศรีบอยา และตำบลแหลมสัก เป้าหมายของการทำงาน คือ การยกเลิกการทำประมงด้วยเรืออวนรุน ขยายเขตห้ามทำประมงด้วยอวนลาก และยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงพื้นบ้าน บทบาทของเจ้าหน้าที่ มอส. นั้นแบ่งออกเป็น 3 ระยะ 2 ระดับ คือ ระยะแรกเป็นการทำงานในระดับพื้นที่ โดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมการให้ความรู้ด้านต่างๆ แก่ชุมชน กิจกรรมหลักๆ ในช่วงนี้ได้แก่ การรับฟังปัญหาจากชุมชน การฝึกอบรมผู้นำ การจัดค่ายเยาวชน การปลูกป่าปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ เป็นต้น ระยะที่สองเป็นการยกระดับการทำงานในเชิงพื้นที่ นั่นคือ

การผลักดันและการส่งเสริมให้ชุมชนจัดตั้งองค์กรชุมชนของตนเอง เช่น กลุ่ม/ชมรมประมงพื้นบ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสตรี เป็นต้น ในระยะนี้เริ่มมีการส่งเสริมให้ชุมชนออกไปลาดตระเวนตรวจตราและจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมาย รวมทั้งผลักดันให้เจ้าหน้าที่ร่วมออกตรวจตรากับชุมชนอย่างจริงจัง มีการติดตามคดีความที่เกี่ยวกับข้อบกพร่องการทำผิดกฎหมายประมงของเรือประมงอวนลาก อวนรุน รวมไปถึงการยื่นหนังสือร้องเรียนประเด็นปัญหาของชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และระยะที่สามคือระยะที่ทำงานเชิงนโยบายระยะนี้เป็นการส่งเสริมให้องค์กรชุมชนของชาวประมงพื้นบ้านเข้าไปมีบทบาทในการเสนอแนะ หรือออกมาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำประมง ตลอดจนทำหน้าที่เป็นองค์กรสะพานเชื่อมให้องค์กรชุมชนได้สร้างเครือข่ายนอกพื้นที่เพื่อผลักดันการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ต่อมาเมื่อ มอส. เห็นว่าภารกิจขององค์กรประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งประกอบกับพื้นที่การทำงานและยุทธศาสตร์ขององค์กรที่เปลี่ยนแปลงไป มอส. จึงถอนเจ้าหน้าที่และยุติโครงการในจังหวัดกระบี่ แต่เจ้าหน้าที่ภาคสนามเห็นว่าองค์กรสะพานเชื่อมยังจำเป็นต้องทำงานของชุมชน เนื่องจากชุมชนนั้นมีข้อจำกัดที่ไม่สามารถเคลื่อนไหวหรือขับเคลื่อนประเด็นงานได้โดยลำพัง จึงได้ร่วมกับนักพัฒนาเอกชนคนอื่นๆ ในพื้นที่และแกนนำที่ทำงานร่วมกันมานานทำการจดทะเบียนองค์กรพัฒนาเอกชนเพื่อทำงานในพื้นที่ต่อซึ่งก็คือสมาคมคนรักทะเลกระบี่ ในปัจจุบัน โดยมีนายอาหลีชาญน้ำ เป็นนายกสมาคม คนแรกและคนปัจจุบัน มีนายจรงค์ แซ่มศรี เป็นเลขาธิการ และมีบทบาทในการเป็นองค์กรสนับสนุนและเป็นองค์กรที่สำคัญในการขอขยายเขตห้ามทำการประมงอวนลาก

อวนรุนในครั้งนี้ โดยทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนข้อมูลด้านกฎหมาย เป็นหน่วยธุรการ และเป็นองค์กรในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐและเครือข่ายภายนอกต่างๆ

2) สมาคมชาวประมงจังหวัดกระบี่เป็นสมาคมประมงจังหวัดเดียวในประเทศไทยที่มีผู้ประกอบการเรือประมงพาณิชย์และชาวประมงพื้นบ้านเป็นสมาชิกร่วมกัน เนื่องจากเรือประมงพาณิชย์ทั้งหมดที่จดทะเบียนในจังหวัดกระบี่ไม่มีเรือประมงอวนลาก (มีเพียงอวนล้อมและอวนดำ) ดังนั้นจึงเป็นสมาคมการประมงพาณิชย์ที่ไม่ขัดแย้งกับชาวประมงพื้นบ้าน และที่ผ่านมาสมาคมชาวประมงจังหวัดกระบี่ได้ผลักดันให้กรมประมงออกมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการประมงมาตลอด โดยเริ่มตั้งแต่การผลักดันให้มีการปิดอ่าวกระบี่ในช่วงปลายมิถุนายนถึงตุลาคม ในปี พ.ศ. 2528

3) สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดกระบี่เป็นองค์กรภาคเอกชนหนึ่งในสององค์กรที่เข้าชื่อร้องขอในกรณีที่สมาชิกจากสมาคมชาวประมงจังหวัดภูเก็ตร้องต่อศาลปกครองให้เพิกถอนประกาศการขยายเขตห้ามทำประมงอวนลากอวนรุน ทั้งนี้การที่สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดกระบี่เข้ามามีส่วนร่วมกับเครือข่ายชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดกระบี่ในการขอขยายเขตห้ามทำประมงครั้งนี้เนื่องมาจากสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวกระบี่ได้ทำงานด้านการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งร่วมกับชาวประมงพื้นบ้านในอ่าวพังงามาตั้งแต่ พ.ศ. 2541 เพราะเห็นว่าธุรกิจการท่องเที่ยวจะอยู่ไม่ได้ถ้าทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม และเห็นว่าการทำงานของชาวประมงพื้นบ้านในการอนุรักษ์ พื้นฟูและจัดการสิ่งแวดล้อมจะทำให้ธุรกิจท่องเที่ยวได้รับผลประโยชน์ต่างๆ ในระยะยาวไปด้วย

4) หอการค้าจังหวัดกระบี่เป็นอีกองค์กรภาคเอกชนองค์กรหนึ่งที่เข้าซื้อร่องสอในกรณีที่มาชิกจากสมาคมประมงจังหวัดภูเก็ตร่องต่อศาลปกครอง เหตุผลก็เช่นเดียวกับสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดกระบี่ นั่นคือเห็นว่าการทำงานของชาวประมงพื้นบ้านในการอนุรักษ์ ปูพื้นฟูและจัดการสิ่งแวดล้อมจะทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืนและภาคเอกชนจะได้รับผลประโยชน์ต่างๆ ในระยะยาวไปด้วย

2.2 เครื่องมือการทำงาน

เครื่องมือการทำงานของชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดกระบี่ สามารถแบ่งเครื่องมือการทำงานออกได้เป็น 3 ระดับ ประกอบด้วย

1) เครื่องมือระดับพื้นที่ คือ เครื่องมือตำบลจังหวัด เช่น ชมรมประมงพื้นบ้านบ้านเกาะปูเป็นการรวมตัวของชาวประมงพื้นบ้าน 3 หมู่บ้านในเกาะปู เป็นการรวมตัวกันจัดกิจกรรมต่างๆ ระดับพื้นที่ เช่น การปลูกป่าชายเลน การจัดการหญ้าทะเลเป็นต้น และรวมตัวเป็นกลุ่มชาวประมงพื้นบ้านตำบลเกาะศรีบอยา เมื่อคราวขึ้นไปเคลื่อนไหวกวในระดับที่ใหญ่ขึ้น เช่น การไปร่วมผลักดันประเด็นกับสมาชิกคนจน เป็นต้น

2) สมาชิกชาวประมงพื้นบ้านอันดามันซึ่งเริ่มต้นขึ้นขับเคลื่อนประเด็นงานเมื่อปี พ.ศ. 2538 และมีบทบาทสำคัญในการขอขยายเขตห้ามทำประมงอวนลาก อวนรุนในอ่าวพังงา และการขยายเขตห้ามทำประมงอวนลาก อวนรุนจากระยะ 3,000 เมตรเป็น 5,400 เมตร ซึ่งผลการดำเนินงานประสบความสำเร็จระดับหนึ่ง คือ ได้รับการประกาศขยายเขตห้ามทำประมงในอ่าวพังงา ในปี พ.ศ. 2541 ซึ่งแม้จะได้รับการขยายเขตน้อยกว่าที่เรียกร้องก็ตาม แต่สมาชิกจากจังหวัดพังงาและภูเก็ตเห็นว่าปัญหาของตนเองได้รับการแก้ไขแล้ว

สมาชิกชาวประมงพื้นบ้านอันดามันจึงสลายตัวไปในที่สุด

3) สมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้ เป็นเครือข่ายการรวมตัวกันของชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้ 13 จังหวัด ก่อตั้งขึ้นในเดือนกันยายน 2536 เป็นส่วนสำคัญในการร่วมกับเครือข่ายชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดกระบี่และชาวประมงพื้นบ้านทั่วประเทศในการผลักดันการแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลักดันขอขยายเขตห้ามทำการประมงอวนลากอวนรุนในระยะ 3 ไมล์ทะเลในหลายจังหวัดวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้คือ เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนและแสวงหาคำคิด แนวทางการพึ่งตนเองเพื่อความยั่งยืนในอนาคตขององค์กรชาวประมงพื้นบ้าน และเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้สถานการณ์ปัญหาและประสบการณ์การดำเนินงานด้านการจัดการทรัพยากรชายฝั่งของชุมชนประมงพื้นบ้านและร่วมวิเคราะห์แนวนโยบายการจัดการทรัพยากรชายฝั่งของรัฐส่วนผลงานที่ผ่านมา เช่น (1) การเรียกร้องต่อต้านเครื่องมือประมงแบบทำลายล้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งอวนลากและอวนรุน (2) การผลักดันกฎหมาย/นโยบายในการคุ้มครองประมงพื้นบ้าน (3) การรณรงค์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร (4) การจัดเวทีประชุมวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา (5) การประสานความร่วมมือกับองค์กรต่างๆ ในการดูแลทรัพยากรชายฝั่ง (6) การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ชุมชน (7) การส่งเสริมการอนุรักษ์ป่าชายเลนในรูปแบบของป่าชายเลนชุมชน และ (8) การส่งเสริมธุรกิจชุมชนต่างๆ เช่น การแปรรูปสัตว์น้ำ ทำกะปิ รวมกลุ่มทำตลาดสัตว์น้ำ ทำน้ำปลา ทำธุรกิจเครื่องมือประมง เป็นต้น

4) สมาชิกคนจนเป็นการรวมกลุ่มเครือข่ายของคนจนทั่วประเทศที่มีปัญหาเกี่ยวกับที่ดิน

ที่ทำกิน ป่าไม้ หรือผลกระทบจากการพัฒนาของรัฐ สมัชชาคนจนเคลื่อนไหวอย่างเป็นระบบและมีพลังเป็นอย่างมากช่วงหลังปี พ.ศ. 2535 และการผลักดันการขยายเขตห้ามทำประมง 3 ไมล์ทะเลทั่วประเทศก็เป็นผลจากการที่เครือข่ายชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดกระบี่และสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้เข้าร่วมกิจกรรมกับสมัชชาคนจนนั้นเอง

5) สมาคมสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านแห่งประเทศไทย เป็นการรวมตัวของชมรมและองค์กรชุมชนชาวประมงพื้นบ้านทั่วประเทศไทย รวมถึงสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้ ซึ่งได้ยุบรวมเข้าเป็นองค์กรเดียวกันโดยจดทะเบียนเป็นสมาคมเมื่อ วันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553 ไม่ปรากฏว่าสมาคมสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านแห่งประเทศไทย ได้มีส่วนร่วมในการผลักดันการขอขยายเขตประมงแต่อย่างใด แต่เป็นเครือข่ายที่เครือข่ายชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดกระบี่ทำงานเพื่อผลักดันการแก้ไขปัญหาหรือการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชาวประมงพื้นบ้านในปัจจุบัน (พ.ศ. 2559)

จากข้อมูลข้างต้นพบว่าการขับเคลื่อนประเด็นงานหรือการผลักดันการแก้ไขปัญหของเครือข่ายชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดกระบี่ มีการสร้างความสัมพันธ์ความร่วมมือกับหน่วยงานหรือองค์กรชุมชนในระดับเครือข่ายต่างๆ ทั้งในระดับพื้นที่ ระดับภูมิภาค ระดับภาคและระดับชาติ ทั้งนี้การเข้าร่วมเครือข่ายนั้นก็เพื่อให้ประเด็นปัญหาของตนเองได้ถูกยกระดับและนำไปแก้ไขปัญหในระดับต่างๆ เช่น บางปัญหาอาจต้องการการแก้ไขเพียงระดับจังหวัด ก็เข้าไปร่วมเป็นเครือข่ายในระดับจังหวัด แต่หากแก้ปัญหไม่ได้ก็ต้องรวมกันในกลุ่มจังหวัด หรือภูมิภาค เช่น กลุ่มจังหวัด

ในอ่าวพังงา หรือบางครั้งอาจจะต้องเข้าร่วมกับเครือข่ายระดับประเทศหรือภูมิภาค เมื่อปัญหานั้นต้องใช้กลไกระดับชาติในการแก้ไขปัญหา เช่น การเข้าร่วมกับสมัชชาคนจน เป็นต้น แต่ทั้งนี้การเข้าร่วมเครือข่ายหรือเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายนั้น ไม่ได้เป็นการร่วมกันอย่างถาวร บางเครือข่ายเมื่อปัญหาได้รับการแก้ไขแล้ว ก็มีการสลายเครือข่ายไป เช่น เครือข่ายกลุ่มอนุรักษ์ระดับตำบลศรีบอยา เครือข่ายระดับสมัชชาประมงพื้นบ้าน เป็นต้น ทั้งนี้ในอนาคตเมื่อเกิดกรณีปัญหาใหม่ๆ ร่วมกัน อาจจะมีการรวมตัวเป็นเครือข่ายได้อีกเช่นกัน

3. ปัญหา อุปสรรค ความเสี่ยง และโอกาสในการดำเนินงาน

ในการดำเนินงานของเครือข่ายชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดกระบี่นั้นมีทั้งปัญหา อุปสรรค ความเสี่ยงและโอกาสในการดำเนินต่างๆ สามารถสรุปได้ดังนี้

3.1 ปัญหาและอุปสรรค

ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการดำเนินงานที่ผ่านมาของเครือข่ายชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดกระบี่ ในการขอขยายเขตห้ามทำการประมง อวนลาก อวนรุน คือ ความขัดแย้งกับกลุ่มเรือประมง อวนลากจากสมาคมประมงจังหวัดภูเก็ต ซึ่งมีทุนและอิทธิพลทางการเมืองสูงสามารถสร้างอำนาจต่อรองได้มากกว่าโดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนของการประชุมคณะกรรมการพหุภาคีจังหวัด ซึ่งสมาคมประมงจังหวัดภูเก็ตได้คัดค้านการขอขยายเขตมาโดยตลอดผ่านการลobbieเจ้าหน้าที่ราชการบางคน กรณีนี้เครือข่ายชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดกระบี่แก้ไขปัญหาคด้วยการให้พันธมิตรที่ร่วมงานมานานอย่างสมาคมท่องเที่ยวจังหวัดกระบี่และหอการค้า

จังหวัดกระบี่ช่วยต่อรองและเจรจานอกเวทีการประชุมให้แทน

3.2 ความเสี่ยงในการดำเนินงาน

แม้การดำเนินการขอขยายเขตประมงของเครือข่ายชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดกระบี่ได้ประสบความสำเร็จแล้วก็ตาม แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันยังมีความเสี่ยงในการดำเนินงานด้านอื่นๆ อีก ทั้งนี้เนื่องจากความกดดันของหน่วยงานต่างประเทศเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการทำประมงที่ผิดกฎหมายไม่รายงาน และไร้การควบคุม (Illegal, Unreported and Unregulated: IUU) ทำให้รัฐบาลได้ออก พรก. การประมง พ.ศ. 2558 มาแทน พรบ. การประมง 2558 โดยมีใจความสำคัญที่อาจเป็นความเสี่ยงต่อการทำประมงของชาวประมงพื้นบ้านได้ ได้แก่

มาตรา 10 ซึ่งห้ามมิให้ผู้ใดใช้เรือไร้สัญชาติทำการประมง ประเด็นนี้จะให้ชาวประมงพื้นบ้านที่ใช้เรือเล็กๆ ต้องทำการจดทะเบียน สร้างความยุ่งยากในการดำเนินงานและเสี่ยงต่อการถูกดำเนินคดีได้

มาตรา 32 ซึ่งมีใจความสำคัญคือ ผู้ใดจะทำการประมงพื้นบ้านโดยใช้เรือประมงหรือเครื่องมือที่มีขนาดหรือลักษณะตามที่อธิบดีประกาศกำหนด ต้องได้รับใบอนุญาตทำการประมงพื้นบ้านจากอธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายไว้แต่เป็นการใช้เรือประมงโดยใช้เครื่องมือทำการประมงประเภทที่อธิบดีประกาศกำหนดกรณีนี้ทำให้ชาวประมงพื้นบ้านต้องขออนุญาตทำประมง ตามชนิดของเครื่องมือที่ใช้ ซึ่งจะสร้างความยุ่งยากในทางปฏิบัติและการบังคับใช้กฎหมายเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากชาวประมงพื้นบ้านในปัจจุบันใช้เครื่องมือหลากหลายชนิดและเพิ่มจำนวนมากขึ้น เพื่อตอบสนองต่อปริมาณสัตว์น้ำที่ลดลงและการเปลี่ยนแปลงของชนิดสัตว์น้ำตามฤดูกาล อาจทำให้ชาวประมงไม่สามารถแจ้งจำนวนและชนิดของเครื่องมือประมงได้สอดคล้อง

กับความเป็นจริงและเป็นปัจจุบันได้ จะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้าน และการบังคับใช้กฎหมายเป็นอย่างมาก

มาตรา 34 ห้ามมิให้ผู้ได้รับใบอนุญาตทำการประมงพื้นบ้าน ทำการประมงในเขตทะเลนอกชายฝั่ง กรณีนี้ถือได้ว่าเป็นความล้มเหลวในการผลักดันการขอขยายเขตประมงของเครือข่ายชุมชนประมงพื้นบ้าน เพราะแม้จะผลักดันการแก้ไขกฎหมายเพื่อขยายเขตประมงให้ตนเองได้ แต่การออกพรก. มาตรานี้จะทำให้ชาวประมงพื้นบ้านไม่สามารถออกไปทำประมงนอกเขตสามไมล์ทะเลได้ ซึ่งที่ผ่านมาชาวประมงพื้นบ้านในจังหวัดกระบี่ก็มีการปรับตัวให้สามารถจับสัตว์น้ำได้มากขึ้น โดยการเพิ่มขนาดของเรือประมงและเปลี่ยนเครื่องยนต์มาเป็นเครื่องยนต์ขนาดใหญ่มานานแล้ว ทำให้พื้นที่ทำประมงจะน้อยลง และบางพื้นที่อาจจะไม่สามารถออกไปวางไซหมึกได้ เช่น ชาวประมงจากเกาะปูซึ่งปกติจะวางไซหมึกในทะเลนอก มาตรา นี้ จะสร้างความขัดแย้งและมีความสับสนเสี่ยงที่ชาวประมงพื้นบ้านจะทำผิดกฎหมายเป็นอย่างมากแต่อาจแก้ไขได้ด้วยกรให้คณะกรรมการประมงจังหวัดขอขยายเขตประมงชายฝั่งออกไปอีก แต่ต้องผ่านการต่อรองกับกลุ่มประมงประเภทอื่นอีกครั้ง

นอกจากนี้ในมาตรา 5 ซึ่งให้อำนาจคณะกรรมการประมงจังหวัด สามารถขอขยายเขตห้ามทำประมงชายฝั่ง ได้ถึง 12 ไมล์ทะเลหรือสามารถลดเขตดังกล่าวให้ลดลงเหลือ 1.5 ไมล์ทะเลก็ได้ ในกรณีที่คณะกรรมการประมงจังหวัดซึ่งมาจากภาคส่วนอื่นๆ อาจใช้เสียงข้างมากในการขอลดระยะห้ามทำประมงชายฝั่งลงมาก็ได้ ประเด็นนี้จึงยังเป็นความเสี่ยงที่อาจจะยังเกิดขึ้นได้ถ้าอำนาจต่อรองของประมงพื้นบ้านน้อยลง

3.3 โอกาสในการดำเนินงาน

1) กรณีของอวนรุนซึ่งเป็นเครื่องมือที่ทำลายทรัพยากรสัตว์น้ำมายาวนานนั้น จากสถานการณ์ความกดดันจากสหภาพยุโรปเกี่ยวกับประเด็น IUU ทำให้เกิดแรงกดดันต่อรัฐบาลไทยในปัจจุบันเป็นอย่างมาก คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) จึงมีมาตรการเพื่อจัดการกับการทำประมงอวนรุนโดยใช้คำสั่งรักษาความสงบแห่งชาติตามมาตรา 44 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2557 ที่ 24/2558 ลงวันที่ 5 สิงหาคม 2558 เรื่องการแก้ไขปัญหาค้าประมงผิดกฎหมายขาดการรายงานและไร้การควบคุมซึ่งมีใจความสำคัญที่ห้ามบุคคลใดมิหรือใช้เครื่องมืออวนรุนประกอบเครื่องยนต์ จะทำให้การทำประมงอวนรุนไม่มีโอกาสนำมาใช้ได้อีกต่อไป เนื่องจากก่อนหน้านี้กฎหมายไม่ได้ห้ามการครอบครอง (มี) ทำให้บางคนยังลักลอบทำประมงอวนรุนได้ เพราะเจ้าหน้าที่จะจับกุมได้ต้องเป็นความผิดซึ่งหน้า แต่คำสั่งฉบับดังกล่าวจะทำให้ห่างต่อการควบคุมและจัดการเรือประมงอวนรุนให้หมดไป เพราะไม่เปิดโอกาสให้ใครครอบครองเครื่องมืออวนรุนได้อีก

2) แม้ว่าบางมาตราของ พรก.การประมง พ.ศ. 2558 ยังมีข้อบกพร่องและสับสนเสี่ยงที่จะกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้านอยู่หลายประเด็น แต่ พรก.ฉบับนี้ก็ยังเป็นโอกาสในการดำเนินงานของชาวประมงพื้นบ้านอยู่สองประเด็น กล่าวคือ การมีคณะกรรมการประมงระดับชาติ และการมีคณะกรรมการประมงประจำจังหวัด รายละเอียดดังนี้

มาตรา 13, 14 และ 19 ซึ่งมีรายละเอียดสำคัญคือ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการนโยบายการประมงแห่งชาติ” ในคณะ

กรรมการชุดนี้ มีจำนวนหนึ่งเป็นผู้ทรงวุฒิที่มาจากตัวแทนประมงชายฝั่ง และให้ทำหน้าที่กำหนดนโยบายมาตรการและการจัดการประมงของประเทศ มาตรา 26, 27 และ 28 ซึ่งมีรายละเอียดคือ ให้มีคณะกรรมการประมงประจำจังหวัดและในคณะกรรมการชุดนี้ มีจำนวนหนึ่งเป็นผู้ทรงวุฒิที่เป็นผู้แทนองค์กรชุมชนประมงท้องถิ่นในด้านการประมงทะเลชายฝั่ง มีหน้าที่ในการรวบรวมข้อมูลและเสนอแนะการนโยบายการประมง ตลอดจนการถึงการออกประกาศเป็นมาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประมง

จากข้อมูลของ พรก.การประมงข้างต้น จะพบว่าในคณะกรรมการประมงทั้งระดับชาติและระดับจังหวัด จะมีกรรมการจำนวนหนึ่งที่เป็นผู้แทนจากองค์กรประมงชายฝั่ง (ซึ่งใน พรก.นี้หมายถึงประมงพื้นบ้าน) มีโอกาสได้เข้าไปร่วมเสนอแนะมาตรการ นโยบายและแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับการประมงได้ ทำให้โอกาสที่ปัญหาของชาวประมงพื้นบ้านจะได้รับทราบระดับไปเป็นประเด็นในระดับต่างๆ เป็นไปได้มากขึ้น

4. ปัจจัยที่ส่งผลให้ประสบความสำเร็จ

ปัจจัยที่ทำให้การผลักดันการขยายเขตห้ามประมงอวนลาก และอวนรุนของเครือข่ายชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดกระบี่ ประสบความสำเร็จประกอบด้วย

1) ความร่วมมือ ร่วมใจ และความรับผิดชอบในการทำงาน ตลอดจนการเสียสละเวลาและเงินทองของชาวประมงพื้นบ้านในแต่ละพื้นที่ของจังหวัดกระบี่ นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ขับเคลื่อนการทำงานประสบความสำเร็จและเป็นปัจจัยที่ทำให้สามารถยื่นระยะการทำงานมาได้จนถึงปัจจุบัน

2) การสนับสนุนจากองค์กรที่เลี้ยงในฐานะองค์กรสะพานเชื่อมและหน่วยงานสนับสนุน ผลจากการทำงานอย่างจริงจัง และจัดระบบการทำงานให้แก่เครือข่าย ทั้งยังได้รับการประสานช่วยเหลือสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ จึงทำให้การขับเคลื่อนประเด็นงานของเครือข่ายมีทิศทางและระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3) ประสิทธิภาพในการทำงานของแกนนำที่ผ่านการทำงานมายาวนานกรณีของการผลักดันการขยายเขตห้ามประมงในจังหวัดกระบี่ไม่ใช่ประเด็นแรกในการทำงานร่วมกันของเครือข่าย แต่การร่วมกันต่อสู้ของกลุ่มและเครือข่ายมีพัฒนาการมายาวนาน จากการพูดคุยถึงปัญหาของแต่ละชุมชน มาจนถึงการยกระดับการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นชมรม และเป็นเครือข่าย ดังนั้นแกนนำในแต่ละพื้นที่จึงผ่านการทำงานด้านนี้มาร่วม 20 ปี จึงมีประสิทธิภาพในการทำงานมายาวนาน ทั้งการทำงานในระดับพื้นที่และระดับนโยบาย ดังนั้นเมื่อมีการผลักดันในระดับนโยบายเกี่ยวกับการขยายเขตห้ามทำประมง แกนนำจึงสามารถประสานงาน ผลักดัน กดดันหรือต่อรองให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามารับรู้และยอมรับประเด็นของตนเองได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4) การที่สมาคมชาวประมงจังหวัดกระบี่ไม่มีสมาชิกที่ทำประมงอวนลากดังนั้นการขยายเขตห้ามทำประมงอวนลากและอวนรุน จึงได้รับการสนับสนุนจากสมาคมประมงจังหวัดกระบี่เป็นอย่างดี

5) การสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายข้ามระดับและข้ามประเด็นปัญหาเนื่องจากเครือข่ายชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดกระบี่เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์หรือเสนอประเด็นร่วมกับเครือข่ายในแต่ละระดับ จึงทำให้การผลักดันการขยายเขตประมงมีพลังในการต่อรองและ

สร้างการเปลี่ยนแปลงในระดับสูง

6) การสนับสนุนด้านวิชาการจากกรมประมงปฏิเสธไม่ได้ว่าการขยายเขตห้ามทำประมงส่วนหนึ่งนั้นประสบความสำเร็จได้จากการเสนอข้อมูลทางวิชาการของกรมประมงที่ชี้ให้เห็นว่าทรัพยากรสัตว์น้ำในพื้นที่จังหวัดกระบี่และในทะเลอันดามันลดลงอย่างแท้จริง กรณีเห็นได้จากการศึกษาทดลองได้ใช้ข้อมูลทางวิชาการของกรมประมงมายืนยันผลกระทบจากการทำประมงอวนลากในการพิพากษาให้ยกคำร้องให้เพิกถอนประกาศขยายเขตห้ามทำประมง ของสมาชิกจากสมาคมประมงจังหวัดภูเก็ต

7) การอดทนรอคอย การไม่ยอมแพ้และการต่อสู้ที่ค่อยๆ เอาชนะทีละประเด็นปัจจัยนี้ นับเป็นปัจจัยสำคัญของการขับเคลื่อนประเด็นงานของเครือข่าย ถ้าพิจารณาจากพัฒนาการในการเข้ามามีส่วนร่วมในการผลักดันมาตรการต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาการทำประมงของชาวประมงพื้นบ้านในเครือข่ายชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดกระบี่ จะพบว่าเป้าหมายแรกๆ ที่สำคัญเป้าหมายหนึ่งคือ การขอให้กรมประมงขยายเขตห้ามทำประมงอวนลากและอวนรุนออกไปในระยะ 3 ไมล์ทะเลจากชายฝั่ง เป้าหมายนี้นับตั้งแต่เริ่มมีการปรึกษาหารือในระดับพื้นที่มาจนถึงการอนุมัติให้ขยายได้นั้นใช้เวลากว่า 20 ปีจึงจะประสบความสำเร็จ แต่ในระยะเวลาที่ผ่านมา นั้น เครือข่ายชุมชนไม่เคยยอมแพ้ อาจจะมีบางครั้งที่หันไปผลักดันการแก้ไขปัญหาอื่นๆ บ้าง แต่เป้าหมายสำคัญยังคงเป็นประเด็นหลักอยู่อย่างต่อเนื่อง แม้จะมีชุมชนในเครือข่ายที่พอใจกับการลดลงของปัญหาในพื้นที่ตนและถอนตัวออกไป แต่เครือข่ายชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดกระบี่ยังคงขับเคลื่อนงานต่อไปจนถึงปัจจุบัน

8) การปรับตัวของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรมประมง ซึ่งเกิดขึ้น

หลังจากกรมประมงเริ่มมาทำโครงการจัดการทรัพยากรประมงโดยชุมชนในช่วงปี พ.ศ. 2538 และโครงการนี้เองที่เปิดช่องทางการสื่อสารระหว่างชาวประมงพื้นบ้าน องค์กรพัฒนาเอกชนและกรมประมง ทำให้ทัศนคติทางลบหลายๆ อย่างระหว่างกันได้รับการสื่อสารและแก้ไขปัญหจากการที่กรมประมงและชาวประมงพื้นบ้านต่างเคยมองว่าเป็นคู่แข่งกัน เปลี่ยนมามองว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการประมงแทน ทำให้ภายหลังเมื่อเกิดการเรียกร้องขอขยายเขตห้ามประมงอวนลาก อวนรุน จึงทำให้การสื่อสารระหว่างกันมีความราบรื่นมากขึ้น

สรุปและอภิปรายผล

การขอขยายเขตห้ามทำประมงอวนลาก อวนรุนในครั้งนี้ ถือได้ว่าเป็นผลกระทบมาจากการส่งเสริมการทำประมงในทะเลไทยมาตั้งแต่ พ.ศ. 2503 ซึ่งนอกจากจะทำให้เกิดการพัฒนาเครื่องมือจับสัตว์น้ำที่มีประสิทธิภาพในการจับสัตว์น้ำแล้ว ยังมีการพัฒนาอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและโครงสร้างพื้นฐานของประเทศอย่างต่อเนื่อง ทำให้ชาวประมงพื้นบ้านของประเทศซึ่งเคยทำประมงเพื่อการเลี้ยงชีพ ต้องพัฒนาเครื่องมือเรือและอุปกรณ์ประมงเพื่อทำการประมงเป็นอาชีพตามไปด้วย และผลจากการที่รัฐส่งเสริมการประมงพาณิชย์ดังกล่าว ทำให้เกิดผลกระทบต่อชาวประมงพื้นบ้านอย่างรุนแรง 2 ประเด็น คือ การทำลายเครื่องมือประมงและทำให้ทรัพยากรสัตว์น้ำมีความอุดมสมบูรณ์น้อยลง ส่งผลให้ชาวประมงพื้นบ้านสูญเสียรายได้และทำประมงได้น้อยลง ชาวประมงพื้นบ้านจึงเริ่มปรับตัวเพื่อต่อสู้กับปัญหาซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่การปรึกษาหารือกันในกลุ่มชนขอความร่วมมือและสร้างมาตรการต่างๆ เพื่อให้คนในชุมชนเลิกทำอวนรุน ตลอดจนการร่วมออกไป

จับไล่เรืออวนลากและอวนรุน ที่มาจากนอกพื้นที่แล้วมีพัฒนาการต่อสู้อย่างเป็นระบบมากขึ้นสามารถผลักดันให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องออกตรวจตราการทำประมงผิดกฎหมายร่วมกับชุมชน ตลอดจนผลักดันให้เกิดการขยายเขตห้ามทำประมงอวนลากและอวนรุนในอ่าวพังงา และออกมาตรการอื่นๆ เพื่อแก้ไขปัญหาเรืออวนลากและอวนรุน จนทำให้ในที่สุดเรืออวนรุนหมดไปจากอ่าวพังงา แต่การเรียกร้องดังกล่าวก็ยังไม่สิ้นสุด เนื่องจากข้อเรียกร้องในคราวเดียวกันกับการขอขยายเขตห้ามทำประมงในอ่าวพังงานั้น ยังมีข้อเสนอให้ขยายเขตห้ามทำประมงอวนลากและอวนรุนจากระยะ 3,000 เมตร เป็น 5,400 เมตรอยู่ด้วย และเมื่อปัญหาของตนเองยังไม่ได้รับการแก้ไขชาวประมงพื้นบ้านในเครือข่ายชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดกระบี่จึงยังคงต่อสู้เรียกร้องเรื่อยมา จนประสบความสำเร็จในปี พ.ศ. 2550

จากผลกระทบของการทำประมงด้วยอวนลากและอวนรุนที่ทำลายเครื่องมือประมงของตนเอง รวมไปถึงผลกระทบต่อความสมบูรณ์ของทรัพยากรสัตว์น้ำที่ลดลงชาวประมงพื้นบ้านได้เริ่มปรับตัวต่อสู้และเรียกร้องให้มีการแก้ไขปัญหาต่างๆ ทั้งในระดับพื้นที่และระดับนโยบาย การต่อสู้ดังกล่าวเริ่มต้นจากในระดับพื้นที่และเริ่มต้นอย่างไม่เป็นระบบนัก ต่อมาเมื่อได้รับการหนุนเสริมจากองค์กรพัฒนาเอกชนทำให้การดำเนินงานเป็นระบบมากขึ้น ทั้งยังสามารถสร้างเครือข่ายในการทำงานทั้งในลักษณะของเครือข่ายเชิงพื้นที่ เครือข่ายเชิงประเด็น ปัญหา ตลอดจนเครือข่ายภาคเอกชนในระดับต่างๆ ได้ เครือข่ายดังกล่าวสามารถเสริมอำนาจและพลังในการขับเคลื่อนประเด็นงาน ตลอดจนสร้างอำนาจในการต่อรองกับหน่วยงานราชการได้สูงขึ้น นอกจากการหนุนเสริมขององค์กรพัฒนาเอกชนแล้ว ยังมีปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้การผลักดัน

การขอขยายเขตห้ามทำประมงครั้งนี้ประสบความสำเร็จ เช่น ปังจี้จากการที่สมาคมประมงจังหวัดกระบี่ ไม่มีสมาชิกที่ทำประมงอวนลาก ทำให้ไม่มีความขัดแย้งเชิงพื้นที่ การสนับสนุนด้านวิชาการจากกรมประมง การปรับตัวของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องและ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปังจี้จากการอดทนรอ การไม่ยอมแพ้และการต่อสู้ที่ค่อยๆเอาชนะทีละประเด็น และปังจี้นี้ยังคงเป็นปังจี้ที่ทำให้เครือข่ายชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดกระบี่ยังคงดำรงอยู่เพื่อทำหน้าที่ผลักดันประเด็นปัญหาอื่นๆ ที่ยังไม่คลี่คลาย

แต่ในขณะที่เดียวกันก็ยังมีปังจี้เสี่ยงอีกหลายอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบจากการประกาศใช้ พรก. การประมง พ.ศ. 2558 ซึ่งบางประเด็นอาจทำให้กลุ่มประมงอื่นๆ ยังสามารถขอลดระยะทางการห้ามทำประมงชายฝั่งลงเหลือ 1.5 ไมล์ทะเล ได้อีก รวมไปถึงประเด็นการห้ามประมงพื้นบ้านนอกทำการประมงนอกเขต 3 ไมล์ทะเล ซึ่งจะสร้างความยุ่งยากในการทำประมงให้แก่ชาวประมงพื้นบ้านในบางชนิดเครื่องมือซึ่งทั้งสองประเด็นนี้น้ำหนักการแก้ปัญหาจะไปอยู่ที่อำนาจของคณะกรรมการประมงจังหวัด ซึ่งชาวประมงพื้นบ้านมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างอำนาจต่อรองของตนให้สูงอยู่เสมอในการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการประมงจังหวัดของตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ถึงเวลาแล้วที่หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการประมงทะเลของไทยต้องหันกลับมาทบทวนว่าเรายังต้องการให้ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำหรือทรัพยากรประมงในระดับต้นๆ ของโลกอยู่อีกหรือไม่ เนื่องจาก

ที่ผ่านมาเรากำลังมุ่งความสำเร็จในการจัดการประมง โดยเน้นปริมาณการส่งออกมากกว่าความสมบูรณ์และความยั่งยืนของทรัพยากรประมงของประเทศ ซึ่งผลลัพธ์ก็คือ นอกจากความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำที่ลดลงแล้วยังสร้างความขัดแย้งระหว่างผู้ใช้ทรัพยากรอย่างไม่รู้จักจบสิ้น ดังนั้นควรหันมาทบทวนเป้าหมายในการจัดการประมงซึ่งอาจจะมีขอดีส่งออกน้อยลง แต่หากเราสามารถจัดการประมงให้เกิดความยั่งยืน มีประสิทธิภาพและสร้างความขัดแย้งน้อยลงผลดังกล่าวอาจจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมไทยโดยรวมในระยะยาวได้มากกว่า

2. ข้อเสนอแนะเชิงงานวิจัย

ความขัดแย้งระหว่างผู้ใช้ทรัพยากรปรากฏขึ้นมากมาย ในช่วงเวลากว่า 40 ปีของการส่งเสริมการประมงทะเลความขัดแย้งดังกล่าวมีตั้งแต่ความขัดแย้งระหว่างชาวประมงที่ใช้เครื่องมือประเภทเดียวกันในพื้นที่เดียวกัน ตลอดจนความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้ใช้ทรัพยากรกลุ่มต่างๆ การวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งดังกล่าวจะสามารถประมวลความล้มเหลวและความสำเร็จในการจัดการทรัพยากรในพื้นที่อย่างเป็นระบบจนเป็นประโยชน์ในการนำมาเป็นบทเรียนในการจัดการความขัดแย้งในอนาคตได้ จึงควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรประมงในอ่าวพังงาอย่างเป็นระบบมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (ว.ช.) ประจำปี 2557

เอกสารอ้างอิง

ขจรศักดิ์ เวชชการณย์. 2524. พัฒนาการประมง
พื้นบ้านในประเทศไทย บทเรียนจาก
โครงการตัวอย่างการพัฒนาการประมง
พื้นบ้านจังหวัดพังงา, น.321-334. ใน
ประมวลผลการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 19
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

โครงการจัดการทรัพยากรชายฝั่งภาคใต้. 2549.
การจัดการทรัพยากรชุมชนประมงพื้นบ้าน
โดยชุมชน ศึกษากรณีการทำซั้งของชุมชน
บ้านทอน ต.โคกเคียน อ.เมือง จ.นราธิวาส.
หจก. โฟ-บาร์ด สงขลา, สงขลา.

ชลิตา บัณฑิตวงศ์, ประเกียรติ ขุนพล, จักรพงศ์
ธนวรพงศ์, เฉลิมศรี หนูฤทธิ์, ฉนิรินทร์
คำไกร, บุษราคัม เอียวสกุล และ ชมรม
ประมงพื้นบ้านอันดามัน. 2543. หัวโคง
พัฒนาการ ลักษณะและการปรับตัวของ
ชาวประมงพื้นบ้านอันดามัน. พิมพ์ครั้งที่ 1.
ห้างหุ้นส่วนจำกัด อักษรไทย, กรุงเทพฯ.

วัฒนา สุกัณศีล. 2543. ชุมชนกับการจัดการ
ทรัพยากรสัตว์น้ำทะเลชายฝั่งภาคใต้ ปัญหา
และทางเลือก. สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การวิจัย, กรุงเทพฯ.

Berkes, F. 2009. Evolution of Co-management:
Role of Knowledge Generation, Bridging
Organizations and Social Learning. **Journal
of Environmental Management** 90:
1692-1702.

Brown, D. 1998. Development Bridging
Organizations and Strategic Management
for Social Change. *IDR Reports* 10(3): 1-26.

Juhola, S. and Westerhoff, L. 2011. Challenges of
Adaptation to Climate Change across
Multiple Scales: a Case Study of Network
Governance in Two European Countries.
Environmental Science & Policy 14:
239-247.

Masae, A., Nissapa, A. and Boromthanasat,
S. 1999. **An Analysis of Co-Management
Arrangements: A Case of Fishing
Community in Southern Thailand.**
ICLARM: International Center for
Living Aquatic Resources Management,
Philippines.